

Rozdział 6

Prawo dyplomatyczne i konsularne

I. Wprowadzenie

A. PRAWO DYPLMATYCZNE

§1. Prawo dyplomatyczne jest jedną z najstarszych dziedzin prawa międzynarodowego publicznego. Normy prawa dyplomatycznego zostały skodyfikowane w Konwencji Wiedeńskiej z 1961 roku o stosunkach dyplomatycznych (dalej: KWD); oraz w dokumentach dotyczących procedencji (pierwszeństwa) przedstawicieli dyplomatycznych (m.in. Protokół Akwizgrański z 1818 roku). Stosunki dyplomatyczne, w ścisłym ujęciu, to stosunki między podmiotami prawa międzynarodowego utrzymywane za pomocą stałych przedstawicieli (misji) dyplomatycznych. W szerszym ujęciu mianem dyplomacji (stosunków dyplomatycznych) określa się działalność wszelkich organów państwa reprezentujących państwo w stosunkach zewnętrznych.

§2. Podmiotom uczestniczącym w stosunkach dyplomatycznych przysługuje **prawo legacji**, czyli prawo wysyłania własnych (**czynne**) i przyjmowania obcych (**bierne**) przedstawicieli dyplomatycznych. Prawo to przysługuje państwom, organizacjom międzynarodowym, oraz innym podmiotom, takim jak Stolica Apostolska, Autonomia Palestyńska (dawniej przysługiwało Organizacji Wyzwolenia Palestyny), rządy emigracyjne oraz, tradycyjnie, Suwerennemu Zakonowi Kawalerów Maltańskich.

§3. Zgodnie z art. 3 KWD, do funkcji misji dyplomatycznej należą między innymi:

- a) reprezentowanie państwa wysyłającego w państwie przyjmującym;
- b) ochronę w państwie przyjmującym interesów państwa wysyłającego i jego obywateli, w granicach ustalonych przez prawo międzynarodowe;
- c) prowadzenie rokowań z rządem państwa przyjmującego;
- d) zaznajamianie się wszelkimi legalnymi sposobami z warunkami panującymi w państwie przyjmującym i z rozwojem zachodzących w nim wydarzeń oraz zdawanie z tego sprawy rządowi państwa wysyłającego;
- e) popieranie przyjaznych stosunków pomiędzy państwem wysyłającym a państwem przyjmującym oraz rozwijanie pomiędzy nimi stosunków gospodarczych, kulturalnych i naukowych.

§4. Nawiązanie stosunków dyplomatycznych między państwami następuje **zawsze na podstawie porozumienia** między stronami. Jednostronne oświadczenie państwa o woli nawiązania stosunków dyplomatycznych nie prowadzi (nawet w przypadku milczenia drugiej strony) do nawiązania takich stosunków. W umowie o nawiązaniu stosunków dyplomatycznych strony ustalają klasę szefa misji dyplomatycznej oraz podstawowe założenia współpracy z misją dyplomatyczną (m.in. zakres przysługujących

przywilejów). Podstawową zasadą rządzącą stosunkami dyplomatycznymi jest **zasada wzajemności**.

Nawiązując stosunki dyplomatyczne strony wskazują kandydatów na szefów misji dyplomatycznych, spełniających wymogi państwa wysyłającego, którzy równocześnie zostaliby zaakceptowani przez państwo przyjmujące. Kandydat na szefa misji dyplomatycznej musi uzyskać tzw. *agrément*, czyli oficjalną zgodę państwa przyjmującego na pełnienie przez niego funkcji szefa misji dyplomatycznej. W przypadku odmowy udzielenia *agrément* nie ma obowiązku podawania państwu wysyłającemu przyczyn takiej decyzji. Odmowa może mieć charakter generalny (np. Francja nie udziela *agrément* kandydatom będącym emigrantami francuskimi), najczęściej jednak powodem odmowy jest działalność czy postawa proponowanej osoby.

Po uzyskaniu *agrément* głowa państwa dla I i II klasy szefów misji dyplomatycznych, a Minister Spraw Zagranicznych dla klasy III wystawiają **listy uwierzytelniające (kredencjały)**, które składane są głowie państwa lub MSZ, w specjalnej uroczystej oprawie protokolarnej.

Za zgodą państw przyjmujących szef misji dyplomatycznej państwa wysyłającego może uzyskać akredytację w więcej niż jednym państwie. Misja dyplomatyczna w państwie, w którym szef misji nie ma stałej siedziby może być kierowana przez *chargé d'affaires ad interim*.

§5. Strony, nawiązując stosunki dyplomatyczne, określają m.in. klasę szefa misji dyplomatycznej. KWD przyjęła – zgodnie z ustaloną od Kongresu Wiedeńskiego 1815 roku – podział szefów misji dyplomatycznych na trzy klasy (I i II klasa akredytowana jest przy głowie państwa, klasa III - przy Ministrze Spraw Zagranicznych):

I. ambasadorowie i nuncjusze

II. posłowie zwyczajni, ministrowie pełnomocni oraz internuncjusze

III. *chargé(s) d'affaires en pied*

Podział ten ma charakter wyłącznie formalny, wyznacza bowiem zasady procedencji (pierwszeństwa) szefów misji dyplomatycznych (por. §6)

Uwaga: od *chargé d'affaires en pied* odróżnić należy *chargé d'affaires ad interim*. Jest to osoba, która działa jako szef misji tymczasowo, w przypadkach, gdy stanowisko szefa misji nie jest obsadzone lub gdy szef misji nie może pełnić swojej funkcji (choroba, wyjazd). Funkcję *chargé d'affaires ad interim* pełnić może każdy członek personelu dyplomatycznego bądź też, za zgodą państwa przyjmującego, członek personelu administracyjnego lub technicznego misji.

§6. Precedencja (pierwszeństwo) szefów misji ma znaczenie wyłącznie protokolarne (związane z etykietą). Szefowie misji **korzystają z pierwszeństwa w obrębie swojej klasy w kolejności dat i godzin objęcia swych funkcji**. Przyjmuje się, że szef misji objął swe funkcje w państwie przyjmującym, gdy złożył swoje listy uwierzytelniające bądź gdy notyfikował o swoim przybyciu, a wierna kopia jego listów uwierzytelniających została złożona w MSZ państwa przyjmującego. Kolejność składania listów uwierzytelniających jest ustalana według daty i godziny przybycia szefa misji.

§7. Obok szefa misji dyplomatycznej do personelu misji dyplomatycznej zalicza się następujące osoby:

1/ personel dyplomatyczny – radcowie, sekretarze, (numerowani od I do III) oraz *attachés*: *attachés* zwykli, najniżsi rangą i specjaliści (np. wojskowi, morscy czy lotniczy).

2/ personel administracyjny i techniczny – kierownik i pracownicy kancelarii, maszynistki, tłumacze, szyfranci.

3/ służba misji – personel obsługi: kierowcy, dozorczy, sprzątaczkę, zatrudnienie przez państwo wysyłające.

Członkowie personelu powinni mieć w zasadzie obywatelstwo państwa wysyłającego. Często są to jednak osoby z obcym lub podwójnym obywatelstwem. Członkowie personelu misji dyplomatycznej wyznaczani są przez państwo wysyłające, które nie musi uzyskiwać aprobaty dla poszczególnych kandydatur (wyjątek: *attachés* wojskowi).

§8. Wszyscy szefowie misji dyplomatycznych akredytowani w danym państwie wchodzi w skład tzw. **korpusu dyplomatycznego**. W szerszym ujęciu korpus dyplomatyczny to wszystkie osoby zaliczane do personelu dyplomatycznego i korzystające z przywilejów dyplomatycznych, wpisane na specjalną listę prowadzoną przez Departament Protokołu Dyplomatycznego MSZ (świadectwem przynależności jest legitymacja wydana przez MSZ). Na czele korpusu dyplomatycznego stoi **dziekan** (*doyen*), który reprezentuje cały korpus wobec władz państwa przyjmującego, a także służy pomocą nowo przybyłym dyplomatom. Dziekanem jest osoba o najwyższej precedencji, w niektórych państwach dziekanem korpusu dyplomatycznego jest zawsze przedstawiciel Stolicy Apostolskiej (niezależnie od „stażu” w danym państwie).

§9. Wobec państwa przyjmującego na przedstawicielach ciąży, zgodnie z KWD, następujące obowiązki:

1/ poszanowanie praw i zwyczajów państwa przyjmującego.

2/ zakaz mieszania się w sprawy wewnętrzne (krytyka polityki państwa, prowadzenie agitacji i działalności wymierzonej przeciwko władzom).

3/ zakaz wykorzystywania pomieszczeń misji w sposób niezgodny z jej funkcjami, zakaz wykonywania jakiegokolwiek działalności zawodowej lub komercyjnej dla uzyskania korzyści osobistych.

Naruszanie prawa grozi protestami państwa przyjmującego, uznaniem za *persona non grata* i wydaleniem.

§10. Wszystkim dyplomatom przebywającym na placówce dyplomatycznej służą pewne uprawnienia i zwolnienia, zwane **przywilejami i immunitetami dyplomatycznymi**. Celem przywilejów i immunitetów nie jest zapewnienie korzyści poszczególnym osobom, lecz zapewnienie skutecznego wykonywania funkcji przez misje dyplomatyczne reprezentujące państwa. Do immunitetów i przywilejów dyplomatycznych zaliczamy:

1. Prawo do używania flagi i symbolu państwa wysyłającego - prawo do przysługuje misji jako takiej (tzn. flagi i symbole mogą być umieszczane na pomieszczeniach misji dyplomatycznej), oraz jej szefowi, który może umieszczać flagę oraz symbole na swojej rezydencji i na środkach transportu, którymi się porusza. Prawo do używania symbolu i flagi państwowej nie przysługuje członkom personelu dyplomatycznego, niż szef misji. Nie mogą ich umieszczać na swoich samochodach, czy też rezydencjach. Państwo przyjmujące ma obowiązek chronienia flagi i symbolu państwa obcego przed znieważeniem. Naruszenie tego obowiązku pociąga za sobą odpowiedzialność prawnomiędzynarodową.

2. Nietykalność pomieszczeń misji dyplomatycznej - dla zapewnienia misji odpowiednich warunków, koniecznych dla właściwego wykonywania przezeń jej funkcji, państwo przyjmujące zobowiązane jest do:

a) **powstrzymania się od dokonywania władczych ingerencji w pomieszczeniach misji.** Oznacza to w szczególności zakaz wkraczania kogokolwiek (także przedstawicieli organów państwa przyjmującego) na teren misji dyplomatycznej bez zgody szefa misji. Zasada nietykalności pomieszczeń misji ma zasadniczo charakter absolutny, to jednak wskazać można na pewne przypadki, gdy państwa przyjmujące odstępowały od jej przestrzegania w sytuacjach, w których pomieszczenia misji były wykorzystywane w sposób rażąco niezgodny z ich przeznaczeniem i rażąco naruszający porządek prawny państwa przyjmującego. Niedopuszczalne jest również wywłaszczanie pomieszczeń misji bez zgody państwa wysyłającego nawet na uzasadnione cele publiczne i za odszkodowaniem, doręczanie pozwów i innych aktów władzy miejscowej (nawet za pośrednictwem poczty), oraz prowadzenie egzekucji sądowej z pomieszczeń misji dyplomatycznej.

b) **zapewnienia pomieszczeniom misji odpowiedniej ochrony.** Chodzi tu w szczególności o ochronę przed wtargnięciem kogokolwiek na teren misji oraz ochronę przed naruszeniem spokoju i godności przedstawicielstwa.

Nietykalnością objęte są także środki transportu misji, które nie podlegają rewizji, rekwizycji, zajęciu lub egzekucji.

3. Nietykalność archiwów i dokumentów misji - pojęcie „archiwa i dokumenty misji” jest bardzo szerokie i obejmuje: dokumenty urzędowe, korespondencję, książki, filmy, nagrania audio, rejestry korespondencji, samą korespondencję etc. Podlegają one ochronie niezależnie od tego, czy są odpowiednio oznaczone (tj. jako dokumenty misji), czy też nie, oraz niezależnie od tego, gdzie się znajdują. A zatem korzystają z nietykalności także wtedy, gdy znajdują się poza pomieszczeniami misji. Dokumenty i archiwa misji podlegają ochronie i są nietykalne nawet w przypadku zerwania stosunków dyplomatycznych z państwem wysyłającym.

4. Zwolnienie od podatków i opłat - państwo wysyłające nie jest zobowiązane do uiszczania opłat i podatków państwowych i komunalnych związanych z pomieszczeniami misji pod warunkiem wzajemności. Niezależnie od wzajemności osoby uprawnione do przywilejów i immunitetów dyplomatycznych zwolnione są od podatku dochodowego od osób fizycznych jeżeli chodzi o źródła przychodów położone za granicą.

5. Swoboda porozumiewania się misji - państwo przyjmujące zobowiązane jest do zezwoienia misji na swobodne porozumiewanie się dla celów urzędowych, a także

zapewnienia, by treści przekazywane nie zostały ujawnione wbrew woli państwa wysyłającego. W szczególności chodzi tu o zakaz wykorzystywania urządzeń podsłuchowych i innych, pozwalających na ujawnianie przesyłanych informacji, a także o zakaz zapoznawania się z treścią oficjalnej korespondencji misji. Państwo wysyłające ma prawo używania w tym celu wszelkich dostępnych środków, m.in. kurierów dyplomatycznych.

Kurier dyplomatyczny powinien być zaopatrzony w urzędowy dokument określający jego charakter i liczbę przesyłek stanowiących pocztę dyplomatyczną. Korzysta on z nietykalności osobistej oraz nie podlega aresztowaniu lub zatrzymaniu w żadnej formie. Misja państwa wysyłającego może instalować i wykorzystywać nadajnik radiowy wyłącznie za zgodą państwa przyjmującego. W przypadku uzyskania takiej zgody, państwo wysyłające zobowiązane jest jednak przestrzegać przepisów państwa przyjmującego. W razie ich naruszenia (np. w przypadku nadawania audycji godzących w podstawy ustroju państwa przyjmującego) państwo przyjmujące może pozwolenie na korzystanie z nadajnika cofnąć, a nawet uznać szefa misji za *persona non grata*.

6. Nietykalność poczty dyplomatycznej - mianem poczty dyplomatycznej określa się każdą przesyłkę wysłaną przez placówkę dyplomatyczną bądź do niej skierowaną, która posiada widoczne znaki zewnętrzne określające jej (tj. przesyłki) charakter (odciśnięta w wosku, metalu bądź tworzywie sztucznym pieczęć (misji, bądź rządu wysyłającego), oraz etykietę określającą adresata i wskazującą, że zawartość przesyłki ma charakter oficjalny). Poczta nie oznaczona w odpowiedni sposób nie korzysta z ochrony i może być otwarta przez władze państwa przyjmującego dla jego sprawdzenia. Poczta dyplomatyczna zawierać może jedynie dokumenty dyplomatyczne i inne przedmioty przeznaczone do użytku urzędowego, o ile ich przesłanie nie stanowi naruszenia przepisów państwa przyjmującego.

Oznaczona poczta dyplomatyczna nie powinna być otwierana ani zatrzymywana. Państwo wysyłające nie może jednak odmówić zgody na badanie poczty dyplomatycznej przy wykorzystaniu psów tropiących na obecność narkotyków, czy też materiałów wybuchowych.

7. Nietykalność osoby przedstawiciela dyplomatycznego - osoba przedstawiciela dyplomatycznego jest nietykalna. Nie podlega ona władzy wykonawczej państwa przyjmującego w jakiegokolwiek formie. Osoby, którym nietykalność przysługuje zobowiązane są do przestrzegania praw państwa przyjmującego, ale:

- nie mogą być aresztowani ani zatrzymani w żadnej formie
- nie mogą być poddawani jakimkolwiek przymusowym kontrolom (przeszukaniom) i badaniom. Zakaz poddawania przymusowym badaniom dotyczy w szczególności przypadków, gdy istnieje usprawiedliwione przypuszczenie, że osoba uprawniona kierująca pojazdem znajduje się pod wpływem środków odurzających.

Wyjątki:

- osoba uprawniona nie może odmówić oddaniu się badaniu na lotnisku przed wejściem na pokład statku powietrznego (przeważają tu względy bezpieczeństwa),
- osoba uprawniona może być poddana rewizji jeżeli uzasadniają to względy bezpieczeństwa publicznego.

Nietykalność oznacza także obowiązek państwa przyjmującego do zapobiegania wszelkim zamachom na osobę, wolność i godność uprawnionego do ochrony.

8. Immunitet jurysdykcyjny dyplomatów - immunitet jurysdykcyjny przedstawicieli dyplomatycznych funkcjonuje jako:

- A. immunitet w sprawach karnych,
- B. immunitet w sprawach cywilnych i administracyjnych.

A. IMMUNITET W SPRAWACH KARNYCH

Osoby uprawnione nie mogą być oskarżone przed sądem karnym państwa przyjmującego. Nie podlegają one również sankcjom o charakterze karnym, przewidzianym w prawie państwa przyjmującego (np. mandatowi za naruszenie przepisów ruchu drogowego, czy też nałożeniu blokad na koła w przypadku nieprawidłowego parkowania). Immunitet ten jest immunitetem absolutnym, tzn. przysługuje uprawnionemu niezależnie od ciężaru naruszenia.

W przypadku, gdy osoba uprawniona do powoływania się na immunitet łamie prawo państwa przyjmującego, państwo to może:

- a) zażądać od państwa wysyłającego uchylenia immunitetu.
- b) uznać naruszcyciela za osobę niemile widzianą/niepożądaną.
- c) żądać może od państwa wysyłającego osądzenia osoby uprawnionej do immunitetu we własnym zakresie. Państwo wysyłające nie ma jednak obowiązku osądzenia własnego przedstawiciela dyplomatycznego.

B. IMMUNITET DYPLOMATYCZNY W SPRAWACH CYWILNYCH I ADMINISTRACYJNYCH

Zasadą jest, że osoba uprawniona nie podlega jurysdykcji cywilnej i administracyjnej państwa przyjmującego. Wskazana zasada nie dotyczy jednak trzech przypadków:

- a) powództw przeciwko dyplomatom z zakresu prawa rzeczowego, dotyczących prywatnego mienia nieruchomości położonego na terytorium państwa przyjmującego.
- b) powództw dotyczących spadkobrania, w których przedstawiciel dyplomatyczny występuje w charakterze osoby prywatnej, a nie w imieniu państwa wysyłającego,
- c) jeżeli przedstawiciel dyplomatyczny wykonuje w państwie przyjmującym działalność zawodową bądź handlową, to nie przysługuje mu immunitet w przypadku powództw dotyczących takiej działalności, wykonywanej przezeń w państwie przyjmującym poza jego funkcjami urzędowymi.

Immunitetu zrzec się może jedynie państwo wysyłające (działając np. przez szefa misji), nigdy zaś sama osoba uprawniona. Zrzeczenie się musi być wyraźne, nie można zatem domniemywać zrzeczenia się z faktu milczenia państwa wysyłającego co do żądania państwa przyjmującego.

§11. Z przedstawionych wyżej przywilejów i immunitetów korzystają:

1. wszyscy przedstawiciele dyplomatyczni państwa wysyłającego, a zatem szef misji oraz członkowie personelu misji posiadający stopień dyplomatyczny. Korzystają oni z przywilejów i immunitetów w pełnym, przedstawionym zakresie. Przedstawiciel dyplomatyczny ma zagwarantowany jednak wyłącznie immunitet jurysdykcyjny i przywilej nietykalności osobistej, które przysługują wyłącznie do aktów urzędowych dokonywanych w toku pełnienia jego funkcji, jeżeli jest obywatelem państwa przyjmującego lub ma w państwie przyjmującym stałe miejsce zamieszkania.
2. członkowie rodziny przedstawiciela dyplomatycznego pod warunkiem, że pozostają z nim we wspólnocie domowej oraz nie są obywatelami państwa przyjmującego. Członkowie rodziny nie tracą swego uprzywilejowanego statusu, jeżeli na stałe

zamieszkują w państwie przyjmującym. Członkom rodziny nie przysługują natomiast żadne przywileje i immunitety, jeżeli są obywatelami państwa przyjmującego, chyba, że zostaną one wyraźnie przyznane przez państwo przyjmujące.

3. członkowie personelu administracyjnego i technicznego oraz członkowie ich rodzin, pozostający z nimi we wspólnocie domowej, jeżeli nie są obywatelami państwa przyjmującego i nie mają tam miejsca stałego zamieszkania.

4. członkowie personelu służby misji zatrudnieni przez państwo wysyłające, jeżeli nie są obywatelami państwa przyjmującego i nie mają tam miejsca stałego zamieszkania, korzystają ze zwolnienia od opłat i podatków od wynagrodzeń otrzymywanych z tytułu zatrudnienia w misji, immunitetu karnego oraz cywilnego i administracyjnego – ale tylko w odniesieniu do aktów dokonanych w toku pełnienia ich funkcji, oraz zwolnienia z podlegania systemowi ubezpieczeń społecznych, obowiązującemu w państwie przyjmującym.

5. prywatni służący zatrudnieni przez członków personelu dyplomatycznego i administracyjno technicznego jeżeli nie są obywatelami państwa przyjmującego i nie mają tam miejsca stałego zamieszkania, korzystają ze zwolnienia od opłat i podatków od wynagrodzeń otrzymywanych z tytułu zatrudnienia, oraz zwolnienia z podlegania systemowi ubezpieczeń społecznych, obowiązującemu w państwie przyjmującym.

§12. Osoba uprawniona do przywilejów i immunitetów korzysta z nich od chwili wjazdu na terytorium państwa przyjmującego w celu objęcia stanowiska, albo poinformowania przez państwo wysyłające ministerstwa spraw zagranicznych państwa przyjmującego o osobie uprawnionej – o ile w chwili tej notyfikacji przebywa na terytorium państwa przyjmującego. Wyjątkiem są immunitety oraz przywileje związane z nietykalnością osobistą, które przysługują nawet wtedy, gdy państwu przyjmującemu nie notyfikowano wcześniej faktu przybycia (wystarczy, że dyplomata ma paszport dyplomatyczny).

Koniec przywilejów i immunitetów dyplomatycznych następuje, co do zasady, z końcem funkcji przedstawiciela dyplomatycznego. Osoba uprawniona do przywilejów i immunitetów - która zakończyła w normalnym trybie pełnienie swoich funkcji – powinna opuścić terytorium państwa przyjmującego w „rozsądnym terminie”.

Osoby uprawnionej nie można sądzić po zakończeniu pełnienia funkcji urzędowych, jeżeli w grę wchodzi akty tej osoby dokonane przezeń w toku pełnienia funkcji członka misji.

§13. Koniec funkcji przedstawiciela dyplomatycznego może nastąpić:

- a) z chwilą śmierci przedstawiciela dyplomatycznego;
- b) z chwilą zerwania stosunków dyplomatycznych między państwami;
- c) z chwilą zniknięcia wysyłającego, albo przyjmującego suwerena;
- d) gdy państwo wysyłające notyfikuje państwu przyjmującemu, że funkcje przedstawiciela dyplomatycznego dobiegły końca;
- e) gdy przedstawiciel dyplomatyczny zostanie uznany za *persona non grata* (osobę niepożądaną/niemile widzianą).

Obecnie wybuch konfliktu zbrojnego nie pociąga za sobą automatycznie ani zerwania stosunków dyplomatycznych, ani likwidacji stałych placówek dyplomatycznych.

B. PRAWO KONSULARNE

§14. Prawo konsularne reguluje **stosunki konsularne**, utrzymywane między państwami za pomocą stałych urzędów konsularnych. Prawo konsularne zostało skodyfikowane w 1963 roku w Konwencji Wiedeńskiej o stosunkach konsularnych (dalej: KWK). Instytucje prawa konsularnego są w dużej mierze zbliżone do analogicznych rozwiązań prawa dyplomatycznego, dlatego też zostaną one omówione porównawczo.

§15. Zgodnie z art. 5 KWK, do funkcji urzędów konsularnych należy m.in.:

a) popieranie rozwoju stosunków handlowych, gospodarczych, kulturalnych i naukowych;

2/ biały wywiad;

3/ wystawianie paszportów i wiz;

4/ pomoc własnym obywatelom: wykonywanie czynności notariusza i USC pod warunkiem zgodności z przepisami lokalnymi, ochrona interesów spadkowych własnych obywateli, ochronę interesów nieletnich i osób pozbawionych pełnej zdolności do czynności prawnych, reprezentowanie obywateli państwa przyjmującego przed sądem i innymi organami państwowymi;

5/ nadzór i kontrola nad statkami i samolotami, pomoc statkom i samolotom.

Funkcje konsularne mogą być wykonywane nie tylko za pośrednictwem samych urzędów konsularnych, ale też przez misje dyplomatyczne, zazwyczaj specjalne wydziały konsularne.

§16. Podobnie jak w przypadku stosunków dyplomatycznych, nawiązanie stosunków konsularnych następuje **zawsze na podstawie porozumienia**. Mimo że stosunki dyplomatyczne i stosunki konsularne zazwyczaj traktuje się łącznie, to jedne i drugie są od siebie niezależne. Zgoda na stosunki dyplomatyczne jest jednocześnie zgodą na stosunki konsularne, ale nie odwrotnie, podobnie zerwanie stosunków dyplomatycznych nie oznacza zerwania stosunków konsularnych.

Zgoda na nawiązanie stosunków konsularnych daje prawo państwu wysyłającemu do ustalenia siedziby urzędu konsularnego, jego klasy i okręgu konsularnego. Państwo wysyłające może ustalić kilka placówek konsularnych działających w określonych częściach państwa przyjmującego (okręgów konsularnych) Propozycje państwa wysyłającego wymagają aprobaty przyjmującego.

§17. Pełnomocnictwa kierowników urzędów konsularnych wystawiane są przez głowę państwa, szefa rządu lub MSZ, stosownie do przepisów wewnętrznych państwa wysyłającego i noszą nazwę **listów komisyjnych** (w praktyce polskiej – MSZ). List komisyjny podlega zatwierdzeniu przez państwo przyjmujące, zatwierdzenie to ma postać **exequatur** – zgody na pełnienie przez daną osobę funkcji kierownika urzędu konsularnego (konsulatu generalnego, konsulatu, wicekonsulatu lub agencji konsularnej), dopuszczenie kierownika urzędu do pełnienia funkcji konsularnych (udzielane w różnej formie – osobny dokument, umieszczenie słowa „exequatur” na listach komisyjnych).

§18. Zgodnie z KWK (art. 9), ustanawiani przez państwa kierownicy urzędów konsularnych dzielą się na cztery klasy:

- a) konsulów generalnych,
- b) konsulów,
- c) wicekonsulów,
- d) agentów konsularnych.

Porządek pierwszeństwa, analogicznie jak w przypadku szefów misji dyplomatycznych, między kierownikami urzędów konsularnych w każdej klasie jest ustalony według dat udzielenia każdemu z nich *exequatur*.

§19. Urzędnikom konsularnym, podobnie jak dyplomatom, przysługuje szereg przywilejów i immunitetów konsularnych. W porównaniu jednak z przywilejami i immunitetami dyplomatycznymi mają one znacznie węższy zakres (poniżej omówione są najważniejsze różnice).

1. Nietykalność pomieszczeń urzędu konsularnego - urząd konsularny, podobnie jak placówka dyplomatyczna, korzysta z **nietykalności**, co oznacza, że władze państwa przyjmującego nie mogą wkraczać na teren konsulatu, chyba że wyrazi na to zgodę kierownik urzędu konsularnego, osoba przez niego wyznaczona lub kierownik przedstawicielstwa dyplomatycznego państwa wysyłającego. Zgody kierownika urzędu konsularnego **można jednak domniemywać** w razie pożaru lub innego nieszczęśliwego wypadku wymagającego niezwłocznych czynności ratowniczych.

2. Immunitet jurysdykcyjny urzędników konsularnych - immunitet im przysługujący ma charakter funkcjonalny, wskazane osoby nie podlegają jurysdykcji władz sądowych i administracyjnych państwa przyjmującego wyłącznie w odniesieniu do czynności dokonanych w wykonaniu funkcji konsularnych. W pozostałym zakresie jurysdykcji państwa przyjmującego podlegają.

Immunitet nie przysługuje, jeżeli przeciwko urzędnikowi konsularnemu powództwo zostało wytoczone przez inną osobę:

- a) w związku ze szkodą spowodowaną w państwie przyjmującym przez pojazd, statek morski lub powietrzny (a zatem jeżeli konsul spowoduje wypadek komunikacyjny jadąc na oficjalne spotkanie, to można domagać się odeń odszkodowania), lub
- b) w związku z umową zawartą przez urzędnika konsularnego, chyba, że zawierając kontrakt występował jako przedstawiciel państwa przyjmującego.

Zakres nietykalności osobistej urzędników konsularnych jest węższy, aniżeli zakres nietykalności osobistej dyplomatom. Urzędnicy konsularni mogą być pozbawieni wolności nawet bez zgody państwa wysyłającego, o ile:

- a) dopuścili się ciężkiej zbrodni (*brak definicji*) a ich zatrzymanie bądź aresztowanie następuje na podstawie postanowienia władzy sądowej państwa przyjmującego, albo
- b) odbywają karę na podstawie prawomocnego już wyroku sądowego.

Urzędnicy konsularni mogą być wzywani na świadków w postępowaniu sądowym lub administracyjnym, nie mogą być jednak przesłuchiwani na okoliczność pełnionych funkcji konsularnych.

§20. Zakończenie funkcji urzędnika konsularnego następuje, analogicznie jak w przypadku przedstawiciela dyplomatycznego, w następujących okolicznościach:

- 1/ zawiadomienia przez państwo wysyłające państwa przyjmującego o zakończeniu funkcji przez urzędnika konsularnego;
- 2/ cofnięcia *exequatur*;
- 3/ notyfikacji przez państwo przyjmujące państwu wysyłającemu że przestało uważać daną osobę za członka personelu konsularnego;
- 4/ śmierci urzędnika konsularnego;
- 5/ w wyniku zerwania stosunków konsularnych między państwami.

§21. Szczególnym przypadkiem konsula jest **konsul honorowy**. Jest to osoba powoływana spośród obywateli państwa przyjmującego, nie jest więc urzędnikiem państwowym państwa wysyłającego, a wykonywane przez nią obowiązki mają charakter prywatnoprawny. Konsulowie honorowi nie otrzymują stałego wynagrodzenia (jedynie prawo rekompensaty poniesionych wydatków), dlatego też mogą pracować zawodowo. Co do zasady nie przysługują im przywileje i immunitety konsularne - mogą być aresztowani i więzieni, z zastrzeżeniem, że podleganie jurysdykcji miejscowej nie powinno szkodzić wykonywaniu swoich funkcji. Niezależnie jednak od jurysdykcji państwa przyjmującego względem konsula honorowego, archiwa i dokumenty konsulów honorowych są zawsze nietykalne a lokale konsularne są chronione.

II. Dokumenty

1. Konwencja Wiedeńska o stosunkach dyplomatycznych z 18 kwietnia 1961 r.
(Dz.U. z 1965 r., nr 37, poz. 232)

Art. 2. Ustanowienie stosunków dyplomatycznych pomiędzy państwami oraz wysyłanie stałych misji dyplomatycznych następuje za wzajemną zgodą.

Art. 14. 1. Szefowie misji dzielą się na trzy klasy, a mianowicie:

- a) ambasadorów i nuncjuszów, akredytowanych przy głowach państw, oraz innych szefów misji równorzędnego stopnia;
- b) posłów, ministrów i internuncjuszów, akredytowanych przy głowach państw;
- c) chargé d'affaires, akredytowanych przy ministrach spraw zagranicznych.

2. Poza sprawami pierwszeństwa i etykiety nie będzie się czyniło żadnych różnic między szefami misji w zależności od ich klasy.

Art. 16. 1. Szefowie misji korzystają z pierwszeństwa w obrębie swojej klasy w kolejności dat i godzin objęcia swych funkcji zgodnie z artykułem 13.

2. Zmiany w listach uwierzytelniających szefa misji nie powodujące zmiany klasy nie wpływają na jego pierwszeństwo.

3. Niniejszy artykuł nie stoi na przeszkodzie w stosowaniu praktyki, która jest lub mogłaby być przyjęta przez państwo przyjmujące w odniesieniu do pierwszeństwa przedstawiciela Stolicy Apostolskiej.

Art. 22. 1. Pomieszczenia misji są nietykalne. Funkcjonariusze państwa przyjmującego nie mogą do nich wkraczać, chyba że uzyskają na to zgodę szefa misji.

2. Państwo przyjmujące ma szczególny obowiązek przedsięwzięcia wszelkich stosownych kroków dla ochrony pomieszczeń misji przed jakimkolwiek wtargnięciem lub szkodą oraz zapobieżenia jakimkolwiek zakłóceniu spokoju misji lub uchybieniu jej godności.

3. Pomieszczenia misji, ich urządzenia i inne przedmioty, które się w nich znajdują, oraz środki transportu misji nie podlegają rewizji, rekwizycji, zajęciu lub egzekucji.

Art. 31. 1. Przedstawiciel dyplomatyczny korzysta z immunitetu od jurysdykcji karnej państwa przyjmującego. Korzysta on również z immunitetu od jurysdykcji cywilnej i administracyjnej tegoż państwa, z wyjątkiem:

a) powództw z zakresu prawa rzeczowego dotyczących prywatnego mienia nieruchomości położonego na terytorium państwa przyjmującego, chyba że posiada on je w imieniu państwa wysyłającego dla celów misji;

b) powództw dotyczących spadkobrania, w których przedstawiciel dyplomatyczny występuje jako wykonawca testamentu, administrator, spadkobierca lub zapisobierca w charakterze osoby prywatnej, a nie w imieniu państwa wysyłającego;

c) powództw dotyczących wszelkiego rodzaju zawodowej lub handlowej działalności wykonywanej przez przedstawiciela dyplomatycznego w państwie przyjmującym poza jego funkcjami urzędowymi.

2. Przedstawiciel dyplomatyczny nie jest obowiązany do składania zeznań w charakterze świadka.

3. W stosunku do przedstawiciela dyplomatycznego nie mogą być przedsięwzięte żadne środki egzekucyjne, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w punktach (a), (b) i (c) ustępu 1 niniejszego artykułu, z zastrzeżeniem jednak, że odnośne środki mogą być przedsięwzięte bez naruszania nietykalności jego osoby lub rezydencji.

4. Immunitet przedstawiciela dyplomatycznego od jurysdykcji państwa przyjmującego nie uchyla w stosunku do niego jurysdykcji państwa wysyłającego.

Art. 32. 1. Państwo wysyłające może zrzec się immunitetu jurysdykcyjnego swoich przedstawicieli dyplomatycznych oraz osób korzystających z immunitetu na podstawie artykułu 37.

2. Zrzeczenie się powinno być zawsze wyraźne.

3. Jeżeli przedstawiciel dyplomatyczny lub osoba korzystająca z immunitetu jurysdykcyjnego na podstawie artykułu 37 wszczyna postępowanie, nie będzie już dopuszczalne powoływanie się na immunitet jurysdykcyjny w stosunku do powództw wzajemnych bezpośrednio związanych z powództwem głównym.

4. Zrzeczenie się immunitetu jurysdykcyjnego w postępowaniu cywilnym lub administracyjnym nie jest uważane za domniemane zrzeczenie się immunitetu w stosunku do wykonania wyroku, co wymaga oddzielnego zrzeczenia się.

2. Konwencja Wiedeńska o stosunkach dyplomatycznych z 24 kwietnia 1963 r.

(Dz.U. z 1982 r., nr 13 poz. 98 z późn. zm.)

Art. 2. 1. Nawiązanie stosunków konsularnych między państwami następuje za wzajemną zgodą.

2. Zgoda udzielona na nawiązanie stosunków dyplomatycznych między dwoma państwami oznacza, jeżeli nie postanowiono inaczej, zgodę na nawiązanie stosunków konsularnych.

3. Zerwanie stosunków dyplomatycznych nie pociąga za sobą ipso facto zerwania stosunków konsularnych.

Art. 3. Funkcje konsularne wykonywane są przez urzędy konsularne. Są one również wykonywane przed przedstawicielstwa dyplomatyczne zgodnie z postanowieniami niniejszej konwencji.

Art. 5. Funkcje konsularne polegają na:

a) ochronie w państwie przyjmującym interesów państwa wysyłającego oraz jego obywateli, zarówno osób fizycznych, jak i prawnych, w granicach dozwolonych przez prawo międzynarodowe;

b) popieraniu rozwoju stosunków handlowych, gospodarczych, kulturalnych i naukowych między państwem wysyłającym a państwem przyjmującym oraz na popieraniu wszelkimi innymi sposobami przyjaznych stosunków między tymi państwami zgodnie z postanowieniami niniejszej konwencji;

c) zapoznawaniu się wszelkimi legalnymi sposobami z warunkami i rozwojem życia handlowego, gospodarczego, kulturalnego i naukowego państwa przyjmującego, zdawaniu z tego sprawy rządowi państwa wysyłającego oraz udzielaniu informacji osobom zainteresowanym;

d) wydawaniu paszportów i dokumentów podróży obywatelom państwa wysyłającego, jak również wiz lub odpowiednich dokumentów osobom, które pragną udać się do państwa wysyłającego;

e) udzielaniu pomocy i opieki obywatelom państwa wysyłającego, zarówno osobom fizycznym, jak i prawnym;

f) działaniu w charakterze notariusza i urzędnika stanu cywilnego oraz wykonywaniu podobnych czynności, jak również pewnych funkcji o charakterze administracyjnym, jeżeli nie sprzeciwiają się temu ustawy i inne przepisy państwa przyjmującego;

g) ochronie interesów obywateli państwa wysyłającego, zarówno osób fizycznych, jak i prywatnych, w sprawach spadkowych, na terytorium państwa przyjmującego, zgodnie z ustawami i innymi przepisami tego państwa;

h) ochronie, w granicach ustalonych przez ustawy i inne przepisy państwa przyjmującego, interesów małoletnich i innych osób nie posiadających pełnej zdolności do czynności prawnych, obywateli państwa wysyłającego, w szczególności gdy zachodzi potrzeba ustanowienia nad nimi opieki lub kurateli;

i) z zastrzeżeniem przestrzegania praktyki i procedury obowiązujących w państwie przyjmującym - zastępowaniu lub zapewnianiu odpowiedniego zastępstwa obywateli państwa wysyłającego przed sądami lub innymi władzami państwa przyjmującego w celu uzyskiwania, zgodnie z ustawami i innymi przepisami tego państwa, podjęcia tymczasowych środków dla ochrony praw i interesów tych obywateli, gdy osoby te z powodu nieobecności lub z jakiegokolwiek innej przyczyny nie są w stanie podjąć w odpowiednim czasie obrony swych praw i interesów;

j) przesyłaniu sądowych i pozasądowych dokumentów oraz wykonywaniu rekwizycji sądowych zgodnie z obowiązującymi umowami międzynarodowymi lub, w braku

takich umów, w sposób zgodny z ustawami i innymi przepisami państwa przyjmującego;

k) wykonywaniu przewidzianych przez ustawy i inne przepisy państwa wysyłającego praw nadzoru i inspekcji w odniesieniu do statków morskich i rzecznych posiadających przynależność państwową państwa wysyłającego oraz statków powietrznych zarejestrowanych w tym państwie, jak również w stosunku do ich załóg;

l) udzielaniu pomocy statkom morskim, rzeczonym i powietrznym wymienionym w punkcie k) niniejszego artykułu, jak również ich załogom, przyjmowaniu oświadczeń dotyczących podróży tych statków, badaniu i wizowaniu ich dokumentów oraz, z zastrzeżeniem uprawnień władz państwa przyjmującego, przeprowadzaniu dochodzenia w sprawie wypadków, które zdarzyły się w czasie podróży, i załatwianiu sporów między kapitanem, oficerami i marynarzami, o ile zezwalają na to ustawy i inne przepisy państwa wysyłającego;

m) wykonywaniu powierzonych urzędowi konsularnemu przez państwo wysyłające wszelkich innych funkcji, których nie zakazują ustawy i inne przepisy państwa przyjmującego lub którym państwo to nie sprzeciwia się lub też które są przewidziane w umowach międzynarodowych obowiązujących między państwem wysyłającym a państwem przyjmującym.

Art. 9. 1. Kierownicy urzędów konsularnych dzielą się na cztery klasy, mianowicie:

a) konsulów generalnych,

b) konsulów,

c) wicekonsulów,

d) agentów konsularnych.

2. Ustęp 1 niniejszego artykułu w niczym nie ogranicza prawa którejkolwiek z Umawiających się Stron do ustalania tytułów urzędników konsularnych innych niż kierownicy urzędów konsularnych.

Art. 31. 1. Pomieszczenia konsularne są nietykalne w zakresie przewidzianym w niniejszym artykule.

2. Władze państwa przyjmującego nie mogą wkraczać do tej części pomieszczeń konsularnych, które urząd konsularny używa wyłącznie na potrzeby swojej pracy, chyba że wyrazi na to zgodę kierownik urzędu konsularnego, osoba przez niego wyznaczona lub kierownik przedstawicielstwa dyplomatycznego państwa wysyłającego. Zgody kierownika urzędu konsularnego można się jednak domniemywać w razie pożaru lub innego nieszczęśliwego wypadku wymagającego niezwłocznych czynności ochronnych.

3. Z zastrzeżeniem postanowień ustępu 2 niniejszego artykułu państwo przyjmujące ma szczególny obowiązek przedsięwzięcia wszelkich stosownych środków dla ochrony pomieszczeń konsularnych przed jakimkolwiek wtargnięciem lub szkodą oraz dla zapobieżenia jakimkolwiek zakłóceniu spokoju urzędu konsularnego lub uchybieniu jego godności.

4. Pomieszczenia konsularne, ich urządzenia, mienie urzędu konsularnego, jak również jego środki transportu nie podlegają żadnej postaci rekwizycji na cele obrony narodowej lub użyteczności publicznej. Jeżeli na te cele niezbędne jest wywłaszczenie, powinny być przedsięwzięte wszelkie odpowiednie środki dla uniknięcia utrudnienia

wykonywania funkcji konsularnych i powinno być niezwłocznie wypłacone państwu wysyłającemu odpowiednie i efektywne odszkodowanie.

Art. 36. 1. W celu ułatwienia wykonywania funkcji konsularnych dotyczących obywateli państwa wysyłającego:

a) urzędnicy konsularni mają swobodę porozumiewania się z obywatelami państwa wysyłającego i udawania się do nich. Obywatele państwa wysyłającego mają taką samą swobodę w odniesieniu do porozumiewania się z urzędnikami konsularnymi państwa wysyłającego oraz udawania się do nich;

b) jeżeli zainteresowana osoba o to prosi, właściwe władze państwa przyjmującego powinny niezwłocznie zawiadomić urząd konsularny Państwa wysyłającego o tym, że w jego okręgu konsularnym obywatel tego państwa został tymczasowo aresztowany, uwięziony lub pozbawiony wolności w jakikolwiek inny sposób. Każda wiadomość, skierowania do urzędu konsularnego przez osobę przebywającą w areszcie tymczasowym, więzieniu lub pozbawioną wolności w jakikolwiek inny sposób, powinna być również niezwłocznie przekazana przez wspomniane władze. Powinny one też niezwłocznie poinformować zainteresowaną osobę o jej prawach wynikających z niniejszego punktu;

c) urzędnicy konsularni mają prawo odwiedzania obywatela państwa wysyłającego, który jest tymczasowo aresztowany, uwięziony lub pozbawiony wolności w jakikolwiek inny sposób, rozmawiania i korespondowania z nim oraz zapewnienia mu zastępstwa prawnego. Mają oni również prawo odwiedzania każdego obywatela państwa wysyłającego, który w wykonaniu wyroku w ich okręgu bądź przebywa w więzieniu, bądź jest pozbawiony wolności w jakikolwiek inny sposób. Urzędnicy konsularni powinni jednak powstrzymać się od działania na rzecz obywatela przebywającego w areszcie tymczasowym lub w więzieniu bądź pozbawionego wolności w jakikolwiek inny sposób, jeżeli zainteresowana osoba wyraźnie się temu sprzeciwi.

2. Prawa określone w ustępie 1 niniejszego artykułu powinny być wykonywane zgodnie z ustawami i innymi przepisami państwa przyjmującego, z zastrzeżeniem jednak, że wspomniane ustawy i inne przepisy powinny umożliwiać pełną realizację celów, którym służą prawa przyznane na podstawie niniejszego artykułu.

Art. 41. 1. Urzędnicy konsularni podlegają zatrzymaniu lub tymczasowemu aresztowaniu jedynie w razie popełnienia ciężkiej zbrodni i na podstawie postanowienia właściwej władzy sądowej.

2. Z wyjątkiem przypadku przewidzianego w ustępie 1 niniejszego artykułu urzędnicy konsularni mogą być więzieni lub podlegać jakiegokolwiek innej formie ograniczenia ich wolności osobistej jedynie w wykonaniu prawomocnego wyroku sądowego.

3. Jeżeli wszczęto postępowanie karne przeciwko urzędnikowi konsularnemu, jest on obowiązany stawić się przed właściwymi władzami. Postępowanie powinno być jednak prowadzone ze względami należnymi mu z uwagi na jego urzędowe stanowisko oraz, z wyjątkiem przypadku przewidzianego w ustępie 1 niniejszego artykułu, w sposób, który by możliwie jak najmniej utrudniał wykonywanie funkcji konsularnych. Jeżeli w okolicznościach wymienionych w ustępie 1 niniejszego artykułu niezbędne jest tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie urzędnika konsularnego, postępowanie przeciwko niemu powinno być wszczęte w możliwie najkrótszym czasie.

Art. 43. 1. Urzędnicy konsularni i pracownicy konsularni nie podlegają jurysdykcji władz sądowych i administracyjnych państwa przyjmującego w odniesieniu do czynności dokonanych w wykonaniu funkcji konsularnych.

2. Postanowienia ustępu 1 niniejszego artykułu nie stosuje się jednak do powództw cywilnych:

a) wynikłych z zawarcia przez urzędnika konsularnego lub pracownika konsularnego umowy, w której nie występował on wyraźnie lub w sposób domniemany jako przedstawiciel państwa wysyłającego;

b) wytoczonych przez osoby trzecie na skutek szkód powstałych w wyniku wypadku spowodowanego w państwie przyjmującym przez pojazd, statek morski lub statek powietrzny.

Art. 45. 1. Państwo wysyłające może zrzec się w odniesieniu do członka urzędu konsularnego przywilejów i immunitetów przewidzianych w artykule 41, 43 i 44.

2. Zrzeczenie się powinno być zawsze wyraźne, z zastrzeżeniem postanowień ustępu 3 niniejszego artykułu i zakomunikowane państwu przyjmującemu na piśmie.

3. Wszczęcie przez urzędnika konsularnego lub pracownika konsularnego postępowania w przypadku, w którym mógłby on korzystać z immunitetu jurysdykcyjnego na podstawie artykułu 43, pozbawia go prawa powołania się na immunitet jurysdykcyjny w stosunku do jakiegokolwiek powództwa wzajemnego, bezpośrednio związanego z powództwem głównym.

4. Zrzeczenie się immunitetu jurysdykcyjnego co do postępowania cywilnego lub administracyjnego nie jest uważane za pociągające za sobą zrzeczenie się immunitetu od środków wykonania orzeczenia; w stosunku do takich środków niezbędne jest odrębne zrzeczenie się.

III. Kazusy

Kazus 1

W ambasadzie Australii na ulicy Nowogrodzkiej w Warszawie wybuchł pożar. Przybyłe na miejsce służby ogniowe zwróciły się, zgodnie z art. 22 Konwencji Wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych o pozwolenie na wejście na teren placówki dyplomatycznej. Ambasador Australii, Ian Forsythe nie przebywał na terenie ambasady, natomiast zgody na wejście udzielił strażakom II sekretarz ambasady William Turner. Istnieje podejrzenie, że w palącym się budynku znajdują się osoby zatrute tlenkiem węgla, w tym obywatele polscy pracujący na stanowisku tłumaczy i obsługi kancelarii. Osoby prowadzące akcję ratunkową zwróciły się do polskiego MSZ z pytaniem, czy mogą wejść na teren ambasady australijskiej.

Czy polski MSZ może zezwolić na wkroczenie na teren ambasady funkcjonariuszom odpowiednich służb ogniowych? Czy mogą na to zezwolić na podstawie zgody sekretarza ambasady?

Kazus 2

Akredytowani w Sudanie *chargé d'affaires* Botswany oraz konsul i wicekonsul Egiptu byli świadkami rozboju dokonanego na ulicy w Chartumie. W trakcie procesu karnego sędzia wezwał ich do stawienia się w sądzie w charakterze świadków i złożenia zeznań. Początkowo wszyscy trzej odmówili. Wzywając ich po raz drugi, sędzia zagroził grzywną w razie niestawienia się. *Chargé d'affaires* i wicekonsul ponownie odmówili stawienia się w celu złożenia zeznań, natomiast konsul przesłał obszernie wyjaśnienia pisemne dotyczące tego, co widział w trakcie zdarzenia, które sędzia prowadzący postępowanie załączył do akt sprawy, wydając jednocześnie postanowienie o nałożeniu kary porządkowej na wicekonsula Egiptu.

Oceń decyzję sędziego.

Kazus 3

Dnia 13 maja 2006 roku około północy policja zauważyła czerwone sportowe porsche o niebieskich tablicach rejestracyjnych, które z prędkością ponad 150 km/h przejeżdżało przez skrzyżowanie Alei Jerozolimskich i Marszałkowskiej w Warszawie. Na dawane znaki, by zatrzymać pojazd, kierowca nie zareagował. Policja wszczęła pościg. Porsche udało się zatrzymać dopiero na Rondzie „ONZ”. Po zatrzymaniu kierowca odmówił opuszczenia samochodu informując, iż jest on posłem zwyczajnym Republiki Turkmenistanu w Polsce. Czując charakterystyczną woń spożytego alkoholu, policjanci grzecznie poprosili o opuszczenie auta. Dyplomata wysiadł, a następnie rzucił się na policjantów, którzy poprosili o okazanie legitymacji dyplomaty. Jednego z nich uderzył, drugi ciosu uniknął. Dyplomata odmówił okazania legitymacji, odmówił też poddania się badaniu alkomatem powołując się na przysługujący mu immunitet dyplomatyczny. Następnie znieważając funkcjonariuszy z użyciem słów uważanych za obraźliwe, wsiadł ponownie do samochodu i ruszył z piskiem opon. Policjanci pozwolili mu odjechać, sporządzając z całego zajścia notatkę służbową.

Oceń postępowanie policjantów. Czy mogli zatrzymać dyplomate? Czy powinni pozwolić mu odjechać?

Kazus 4

W dniu 14 listopada 1999 roku na posterunek policji w Delft (Holandia) wpadła zapłakana dziewczyna, która poinformowała o zabójstwie swojego brata, obywatela holenderskiego, zatrudnionego w Ambasadzie Pakistanu w Hadze na stanowisku tłumacza. Dziewczyna twierdziła, że zabójcą jest syn pakistańskiego ambasadora, Jahangir Hayaat Khan, zaś motywem miała być zemsta za rzekomy gwałt, którego zamordowany tłumacz miał się dopuścić na siostrze zabójcy.

Policja w Delft poinformowała o zgłoszeniu policję w Hadze, która udała się do Ambasady Pakistanu, jako że tam podejrzany miał miejsce zamieszkania. Nie weszli jednak na teren Ambasady, poprosili jedynie o rozmowę z szefem placówki. Poinformowany o zgłoszeniu popełnienia przestępstwa ojciec podejrzanego, ambasador Pakistanu akredytowany w Hadze oświadczył, że zrzeka się, odnośnie syna, immunitetu.

Czy przed sądem holenderskim będzie mogło toczyć się postępowanie karne przeciwko Jahangirowi Hayaat Khanowi, czy powinny zostać spełnione jeszcze jakieś warunki formalne? Jeśli tak, to jakie?

Kazus 5

W wypadku drogowym na autostradzie M1 pod Londynem ginie obywatel Swazilandu. Podczas oględzin miejsca wypadku policja brytyjska naruszyła nieoznaczone przesyłki, które po otwarciu okazały się pocztą dyplomatyczną przesyłaną pomiędzy placówką dyplomatyczną Swazilandu w Londynie a placówką dyplomatyczną Swazilandu w Paryżu. Później ustalona zostaje tożsamość ofiary wypadku - jest nią Chalak Nazar, kurier dyplomatyczny Swazilandu.

Czy Wielkiej Brytanii można zarzucić postępowanie niezgodne z prawem dyplomatycznym? Odpowiedź uzasadnij.

Kazus 6

Michiko Ono, żona Masako Ono, ambasadora Cesarstwa Japonii w Polsce, była zatrudniona jako lektor języka japońskiego na Uniwersytecie Warszawskim od 2001 roku. W czerwcu 2004 roku, jednostronnym oświadczeniem woli rozwiązała umowę o pracę z Uniwersytetem Warszawskim bez wypowiedzenia. W piśmie przesłanym władzom Uniwersytetu nie podała przyczyn wypowiedzenia. Uniwersytet Warszawski wystąpił do sądu pracy w Warszawie z powództwem o odszkodowanie za bezzasadne rozwiązanie umowy o pracę przez pracownika, na podstawie art. 61¹ kodeksu pracy.

W odpowiedzi na pozew pani Ono powołała się na przysługujący jej, jako żonie ambasadora, immunitet dyplomatyczny. Podniosła również, że ze względu na to, że jest obywatelką japońską, sąd polski nie jest właściwy do rozstrzygnięcia tej sprawy.

Czy zarzuty podniesione przez Michiko Ono są zasadne?

Kazus 7

Dorastający syn radcy ambasady Norwegii w Mińsku, utrzymywany przez ojca i z nim mieszkający, mający obywatelstwo polskie, znany był z gwałtownego usposobienia. Pewnego dnia wraz ze swym bratem mającym również obywatelstwo polskie, ale mieszkającym i utrzymującym się samodzielnie, przyłączył się do manifestacji ulicznej, zorganizowanej przez przeciwników prezydenta Łukaszenki. Gdy manifestacja została zatrzymana przez policję, wytworzyło się spore zamieszanie, manifestanci zaczęli rzucać kamieniami w kierunku służb porządkowych. W końcu wywiązała się bójka ze służbami mundurowymi. W trakcie interwencji policyjnej synowie radcy zostali kilkakrotnie uderzeni pałką. Następnego dnia poskarżyli się ojcu, iż zamiast chronić ich nietykliwość osobistą, policjanci naruszyli ją. W konsekwencji prosili ojca o podjęcie stosownej interwencji w protokole dyplomatycznym Białorusi.

Czy radca ambasady powinien zwrócić się z interwencją do ministerstwa spraw zagranicznych Białorusi?